

УДК 330.341

Круглов Віталій

ORCID iD 0000-0002-7228-8635

e-mail: virt197@gmail.com

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-259-278](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-259-278)

Анотація. Державна політика розвитку «зеленої» економіки є невід’ємною складовою стратегії сталого розвитку України. Проаналізовано сучасний стан і тенденції державної політики розвитку «зеленої» економіки в країні та наголошено на ключових проблемах у цій сфері діяльності. Метою дослідження є вивчення проблематики реалізації державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні, виокремлення основних тенденцій та визначення перспективних напрямів державної політики розвитку «зеленої» економіки. Розглянуто роль «зеленої» економіки у стимулюванні сталого економічного зростання, забезпеченні енергоефективності, розвитку відновлювальних джерел енергії та зниженні викидів шкідливих речовин. Проведено аналіз спрямованості окремих вітчизняних стратегічних законодавчих актів та можливості державної підтримки, спрямованої на розширення «зелених» ініціатив. Особливу увагу зосереджено на ідентифікації проблем, таких як недостатнє фінансування, нестабільність регуляторного середовища та недостатня участь громадськості. Запропоновано стратегічні рекомендації щодо удосконалення державної політики та подолання сучасних викликів. Наголошено на важливості зміцнення співпраці між державним сектором, суб’єктами підприємницької діяльності, науковою спільнотою і громадянським суспільством для ефективного впровадження «зелених» стратегій та досягнення сталого розвитку. Визначено ключові напрями «зеленої» економіки: забезпечення стабільного регуляторного середовища, залучення інвестицій та фінансових ресурсів у «зелені» проекти, просування зелених ініціатив, розвиток інновацій та технологій, забезпечення належної підготовки та підтримки кваліфікованих кадрів у зазначеній сфері. Реалізація різних напрямів «зеленої» економіки й надалі сприятиме збалансованому зростанню ключових сфер господарювання та поліпшенню якості життя громадян, забезпечуючи екологічно збалансоване майбутнє для України.

Ключові слова: «зелена» економіка, державна політика, сталий розвиток, цифрова трансформація, енергозбереження, ринок праці.

Постановка проблеми. Україна, як і багато інших країн світу, стикається із серйозними екологічними викликами, що

потребують негайних заходів для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. В цьому контексті поняття «“зелена” економіка» стає основоположним, як ніколи раніше. Державна політика розвитку в Україні цієї економічної моделі набуває все більшої значущості. Це стратегічний напрям вирішення екологічних проблем, а також шлях до ефективного використання природних ресурсів, зменшення викидів шкідливих речовин та забезпечення стійкого економічного зростання. «Зелена» економіка є перспективним шляхом досягнення сталого розвитку в Україні та сприяє збалансованому поєднанню економічного зростання, соціального прогресу та екологічної відповідальності. Проте успіх її реалізації потребує ефективної державної політики, підтримки бізнесу та громадянської активності.

Актуальним для науковців і практиків є проведення аналізу тенденцій та проблем щодо державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні, її сучасного стану в країні, а також її потенціалу та досягнень, ідентифікації ключових проблем та викликів для України під час реалізації цієї політики. У світлі визначеної проблематики необхідне розуміння складності та важливості «зеленої» економіки в Україні, а також виявлення можливостей та шляхів розв'язання наявних проблем, які стосуються поточного стану енергетичного сектору та його перехід до відновлювальних джерел енергії, впровадження екологічних технологій в промисловості, стимулювання зеленого будівництва та інші аспекти, які впливають на «зелений» розвиток.

Аналіз попередніх досліджень. У наукових дослідженнях, пов'язаних з державною політикою розвитку «зеленої» економіки в Україні, аналізуються сучасний стан, тенденції та проблеми, що впливають на сектор. Також важливим аспектом є розгляд фінансування проєктів «зеленої» економіки, доступність джерел фінансування, таких як державні фонди, міжнародні кредити, інвестиції приватного сектору, ефективність використання ресурсів і вплив фінансових інструментів на розвиток «зелених» технологій та інфраструктури. У дослідженні розглянуто потенціал різних

джерел відновлюваної енергетики в Україні, таких як сонячна, вітрова та гідроенергетика, а також ефективність впровадження програм та стимулів для їх розвитку. Наведено оцінку технічних, економічних та екологічних переваг використання відновлюваної енергії порівняно з традиційними джерелами, рекомендовано стратегії для прискорення переходу до «зеленої» енергетики. Зосереджено увагу на перевагах та викликах зміни державою управлінських підходів до більш екологічно ефективних засобів виробництва, а також оцінено вплив нових технологій на конкурентоспроможність економіки країни.

К. Сич, В. Бугайчук та І. Грабчук дослідили передумови розвитку «зеленої» економіки в Україні, поняття «“зелена” економіка», її основоположні принципи та завдання, а також проаналізували сучасні тенденції та перспективи розвитку цього сектору в Україні [1]. О. Маковоз та Т. Передерій дійшли висновку, що розроблення детального плану дій щодо впровадження «зеленої» економіки стане надійним підґрунтям для стимулювання ресурсоефективної діяльності. З огляду на концепцію сталого розвитку необхідно досягти балансу між складовими економіки, соціальною сферою та екологічною складовою. Активне та комплексне впровадження заходів щодо зменшення відходів та використання вторинної сировини у виробництві призведе до структурних змін в економіці та її поступового переходу до «зеленої» економіки [2].

У спільній роботі Ю. Боровика, Ю. Єлагіна та О. Полякової значна увага приділена дослідженню постулатів теорії «зеленої» економіки, яка ґрунтується на неможливості задоволення нескінченно зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів. Досліджено напрями розвитку системи «зеленої» економіки, визначено її характерні ознаки та принципи, а також мультиплікативний та антикризовий потенціали. Визначення цілей «зелених» технологій тягне за собою необхідність оперувати причинами виникнення екологічних проблем [3].

А. Івашура у монографічній праці охарактеризував сучасний стан еколого-економічних відносин, запропонувавши на основі оцінки основних характеристик «зеленого» зростання

оптимальні напрями переходу від лінійної до «зеленої» економіки [4]. М. Латинін та Ю. Біловицька присвятили свою роботу питанням екологізації економіки. Робота спрямована на узагальнення теоретичних підходів до функціонування механізмів державної політики сталого розвитку «зеленої» економіки в Україні [5]. Діалектиці концепції «зеленої» економіки на основі ідей різних філософських, економічних та математичних теорій присвячено дослідження Т. Зінчук, Т. Паламарчук та Т. Усюк. Науковці встановили, що методологія й вибір методичного інструментарію моніторингу та оцінки ефективності реалізації концепції «зеленої» економіки ґрунтуються на взаємозв'язку процесів розуміння розвитку «зеленої» економіки та економічних розрахунків, у тому числі систем оцінювання та міжнародних рейтингів [6].

Р. Зварич, О. Масна та І. Рівіліс визначили поняття «“зелена” економіка», зважаючи на потреби мінімізації впливу на навколишнє середовище, соціальну справедливість та забезпечення високого рівня життя. Метою концепції «зеленої» економіки, за визначенням дослідників, є створення ефективного середовища для економічного й соціального прогресу на основі мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та ефективного використання природних ресурсів за умови збереження сталого демографічного балансу. Це включає зменшення відходів або забезпечення їх належної утилізації, що є невід'ємною частиною постійного процесу економічного розвитку для захисту життя і засобів до існування та переходу до «зеленої» та сталої економіки [7].

Підходи до сутнісного змісту поняття «“зелена” економіка» в контексті впровадження екологічно орієнтованого виробництва, забезпечення добробуту суспільства та досягнення цілей сталого розвитку, доцільності та соціально-економічної необхідності переходу до системи управління на основі принципів концепції «зеленої» економіки науковці В. Бондаренко, В. Покин'ячереда, О. Підвальна, Т. Колісник та С. Соколюк визначили як пріоритетні напрями діяльності для забезпечення ефективного та прогресивного переходу до сталого розвитку та «зеленої» економіки [8].

О. Єрмаков та І. Костецька дослідили постулати теорії «зеленої» економіки, де одним із чинників стала неможливість задовольнити нескінченно зростаючі потреби за обмежених ресурсів. Науковці розглянули напрями системи «зеленої» економіки та висвітлили її відомі характеристики, особливості й принципи, а також мультиплікативний та антикризовий потенціал [9]. На дослідження «зеленої» економіки з винятковими екологічними проблемами та стабільним зростанням як найбільш ефективними змінними серед критеріїв та цілей сталого розвитку для його реалізації спрямована праця колективу зарубіжних науковців [10].

У зазначених наукових працях надається комплексний огляд сучасного стану державної політики з розвитку «зеленої» економіки в Україні та світі. Висвітлено досягнення, проблеми та потенціал для розвитку «зеленого» сектору надалі. Попередній аналіз дає змогу виявити основи для подальшого вдосконалення політики та розроблення стратегій, програм і дієвої реалізації планів з метою прискорення розвитку «зеленої» економіки в Україні.

Метою статті є аналіз проблематики реалізації державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні, виявлення основних тенденцій галузі та визначення перспективних напрямів державної політики розвитку «зеленої» економіки.

Методи дослідження. Відповідно до встановленої мети у дослідженні використано: методи опису та узагальнення (для огляду й аналізу документів міжнародних інституцій; нормативно-правових актів, які регулюють «зелені» технології та сталу економіку; методи аналізу наукових статей і монографій щодо «зеленої» економіки та її впливу на розвиток країни); метод порівняння (для зіставлення наявних тенденцій економічного розвитку України з іншими країнами, для ідентифікації схожих та відмінних аспектів розвитку «зеленої» економіки). Крім того, застосовано методи системного аналізу та синтезу (розгляд «зеленої» економіки в контексті системних взаємозв'язків, виявлення ключових складових та їх вплив на загальний розвиток; узагальнення інформації для створення цілісного уявлення про «зелену» економіку, сучасні тенденції та перспективні напрями державної політики розвитку «зеленої»

економіки); абстрактно-логічний метод (аналіз логічних зв'язків між концепціями, державними політиками та показниками «зеленої» економіки з метою теоретичного розуміння сутності процесів); емпірико-індуктивний метод (збір та аналіз даних про можливі перспективні напрями розвитку для виявлення тенденцій, суперечностей та проблем у сфері «зеленої» економіки та можливості їх подальшого вирішення). Як емпіричну основу використано аналітичні джерела, які містять опрацьовані дані щодо екологічних підходів і впровадження різних напрямів «зеленої» економіки, та сучасні наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених. Зазначені підходи щодо методів дослідження дали змогу провести комплексний аналіз стану та тенденцій розвитку «зеленої» економіки в Україні, а також виявити основні проблеми та перспективні напрями державної політики розвитку економіки «зеленого» спрямування.

Виклад основного матеріалу. Шкода, завдана навколишньому середовищу діяльністю людини останніми десятиліттями, є проблемою, яка об'єднує різноманітні інституції для її вирішення та потребує участі всіх зацікавлених сторін. До кінця нинішнього десятиліття близько 132 млн людей можуть стати бідними [11], а 80 млн робочих місць можуть бути втрачені через зміну клімату [12]. Подальше підвищення глобальної температури понад 1,5 градуса за Цельсієм матиме катастрофічні наслідки для добробуту людей [13]. Враховуючи зазначені глобальні проблеми, у межах Європейської «зеленої» угоди (далі – EGD) докладаються значні зусилля ЄС та міжнародної спільноти щодо впровадження більш екологічно стійких практик у такому масштабі, який може мати значення для нинішніх і майбутніх поколінь. EGD поєднує політику, інвестиції, субсидії та регулювання для досягнення відокремлення економіки від споживання природних ресурсів.

Важелі політики Європейської «зеленої» угоди можна класифікувати за категоріями: підвищення розміру та ефективності системи торгівлі викидами ЄС, сприяння енергоефективності домогосподарств і підприємств, збільшення використання відновлюваної енергії, розширення циклічної

економіки, регулювання землекористування та збільшення органічного сільськогосподарського виробництва. Але «зелений» перехід можливий лише за умови відповідної соціальної державної політики. У довгостроковій перспективі Європейська «зелена» угода має підтримувати поведінкові зміни у вподобаннях споживачів, які сприяють стійким і екологічним процесам виробництва та допомагають уникнути повернення до старих, екологічно нестійких моделей споживання [14].

Збільшення «зеленого» виробництва має супроводжуватися перерозподілом працівників у відповідні галузі з вуглецевістких. Оскільки перехід від вуглецевої («коричневої») економіки до «зеленої» впливає на людей, для реалізації переходу необхідні зміни у підходах до формування політики людського розвитку (табл. 1). У короткостроковій перспективі державна політика соціального захисту матиме вирішальне значення для пом'якшення витрат вказаного переходу. Працівники вуглецевоємних галузей, що скорочуватимуться, повинні отримати можливість навчання. Програми перекваліфікації мають бути пов'язані з потребами зростаючих «зелених» галузей промисловості та функціонувати у співпраці з державними службами зайнятості, щоб надати переміщеним працівникам можливості на ринку праці.

У період з 2000 по 2020 рік економіка ЄС зросла на 22,5%. Протягом вказаного періоду споживання відновлюваної енергії зросло більш ніж удвічі як частки загального споживання енергії, підвищившись з 9% у 2000 році до 22% у 2020 році. Зниження споживання викопного палива на 30% спричинило понад 90% загального скорочення внутрішнього споживання матеріалів. В той же час споживання металевих руд зросло на 4%, а споживання біомаси зменшилося лише незначно [14]. З огляду на наявні технологічні зміни однією з найважливіших політичних дій у рамках Європейської «зеленої» угоди для досягнення нульових викидів до 2050 року та відокремлення економічного зростання від споживання природних ресурсів є перехід до економіки замкнутого циклу. Зменшення залежності від видобутку первинної сировини також зменшить залежність країн ЄС від імпорту та ризик збоїв у ланцюзі постачання [15].

Таблиця 1 – Державна політика для людиноорієнтованого «зеленого» переходу

	Включення	Адаптація	Пом'якшення	
Освіта	Фундаментальні навички			
	Взаємозамінні навички			
	НДДКР, інновації			
	Технічна та професійна освіта та навчання (підвищення кваліфікації)			
	Зміна поведінки та навчання впродовж життя			
Охорона здоров'я		Підтримка психічного здоров'я		
		Системи захисту фізичного здоров'я		
Соціальний захист та зайнятість		Державна служба зайнятості (перекваліфікація)		
	Активна політика ринку праці (ALMP)			
		Орієнтація Державної служби зайнятості на нові професії		
			Достроковий вихід на пенсію	
			Соціальні реєстри та грошова допомога	

Джерело: [14]

Країни та регіони, які значною мірою залежать від використання викопного палива, енергоємного виробництва або моделі лінійного виробництва, багато з яких уже мають доходи, що нижчі за середні, можуть потрапити у скрутне становище. Зміни в попиті на навички, спричинені переходом на «зелену» технологію, можуть призвести до втрати робочих місць і зниження відносного доходу працівників низької кваліфікації. Зростання зайнятості та капітальні інвестиції, пов'язані з екологічними інноваціями, зосередяться в декількох ключових спроможних регіонах, як це було з іншими передовими інноваціями [16]. Тим часом інші регіони, які часто потерпають

від уже наявних соціально-економічних та інституційних проблем, ризикують ще більше відстати [17].

Нездатність країн і регіонів, що відстають, отримати вигоду з можливостей, які надає розроблення та виробництво «зелених» технологій, яке відображає невідповідність між кваліфікацією робочої сили та потребами підприємств у місцевій економіці, може призвести до втрати робочих місць, невдоволення та дефіциту фахівців [18]. Додатковими чинниками, що підвищують вразливість країни до негативних зовнішніх ефектів Європейської «зеленої» угоди, є низька технологічна пов'язаність, слабкий регіональний інноваційний потенціал і недоліки в місцевому врядуванні. Досягнення регіональної спеціалізації в «зелених» технологіях і стійкій економічній діяльності потребують передумов, які мають бути створені всюди, зокрема кваліфікованої робочої сили та спеціалізації у відповідній галузі економіки. «Зелені» роботи зазвичай потребують вищої кваліфікації щодо усіх типів навичок, ніж «коричневі». Працівники з найнижчою кваліфікацією на «зелених» роботах мають набагато вищу кваліфікацію, ніж працівники на «коричневих» [14].

Існує нагальна необхідність збалансувати економічне зростання та стійкість середовища [10]. Економіка та навколишнє середовище зазнають взаємного впливу. Навколишнє середовище, яке було забруднене викидами та відходами економічної діяльності, є одним із основних джерел економіки. Вказане погіршення якості навколишнього середовища надмірно впливає на економічне зростання та суспільний добробут [19]. У всьому світі органи державної влади дійшли розуміння, що для вирішення економічних і екологічних проблем, боротьби з бідністю необхідно звернути увагу на «зелені» ініціативи. З огляду на це деякі країни розробляють стратегії, політику та програми «зеленої» економіки як національні стандарти та правила, які узгоджуються з контекстом сталого розвитку [20].

Інтеграція «зелених» ініціатив з інфраструктурою як однією з основ економіки може сприяти економічному процвітанню та стабільності. Інфраструктура є додатковим елементом економічного розвитку та основним стимулом для

економічної діяльності [21]. Її вплив на економіку та промислове зростання може включати збільшення виробництва, згладжування нерівності в доходах та ефективну промислову вартість. Інфраструктура може охоплювати основні фізичні й організаційні структури та об'єкти, властиві суспільству [22]. «Зелена» інфраструктура також може запропонувати інші переваги, такі як поглинання екологічних навантажень для пом'якшення впливу екстремальних кліматичних умов. Така інфраструктура застосовна для збору відновлюваних джерел енергії (сонячна енергія, енергія води), що розширює його цілі в різних соціальних, економічних та екологічних аспектах [23].

Найважливішим контекстом «зеленої» економіки є сталий розвиток як державна політика, яка забезпечує прогрес на межі між економікою та навколишнім середовищем. У програмі Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (UNEP) всебічно визначено «зелену» економіку як одну з важливих концепцій, яка підвищує добробут людей і соціальну справедливість, водночас пом'якшуючи екологічні небезпеки та екологічний дефіцит [24]. На основі принципу «зеленої» економіки функціоналізовано такі показники [25]: екологічне середовище (більше наголошено на взаємодії між діяльністю людини, пов'язаною з «зеленою» економікою, і природним середовищем з урахуванням місцевих та глобальних екологічних проблем); соціальне середовище (взаємна функція середовища та суспільства, яка виникає внаслідок діяльності «зеленої» економіки); соціально-економічне середовище (справедливість спрямування «зеленої» економіки та настанови, які забезпечують базовий і рівний мінімальний дохід, товари та послуги в суспільстві).

Науковці розглядають «зелену» економіку як джерело економічного зростання та спосіб покращити життя і добробут людей, спрямувати зростання їх екологічного й соціального добробуту, а однією з важливих складових концепції «зеленої» економіки є просування стійких технологій [26]. Науковці єдині в тому, що «зелена» економіка стала критично важливим підґрунтям для зростання та розвитку в розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, досліджуючи збалансоване та екологічно свідоме державне управління навколишнім

середовищем для пом'якшення та вирівнювання екологічних проблем, підвищення ефективності виробництва, розвитку «зеленої» економіки та екологічно чистих технологій [8]. Вони дійшли висновку, що впровадження ідей «зеленої» економіки допомагає зменшити бідність і полегшує незаможним людям доступ до здорового та безпечного довкілля, одночасно підвищуючи безпеку людини через запобігання або вирішення конфліктів через землю, їжу, воду та інші природні ресурси [27].

У Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, зокрема, зазначено, що важливими наскрізними напрямками розвитку країни є цифровізація, «зелений» курс, розвиток бізнесу та збалансований регіональний розвиток [28], а відповідно до стратегії державної екологічної політики України одним із головних завдань визначено формування в суспільстві екологічних цінностей та основ сталого споживання та виробництва [29]. В Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» вказано на необхідність забезпечення переходу до раціональних моделей споживання та виробництва [30].

Першочергове значення для становлення «зеленої» економіки в Україні має обґрунтування заходів щодо вирішення економічних, ідеологічних, освітніх і правових проблем та запровадження організаційних факторів державної підтримки трансформації економіки на національному, галузевому та регіональному рівнях. План післявоєнного відновлення України має бути орієнтованим на майбутнє. У ньому має бути передбачено, що інвестиції повинні сприяти трансформації та передбачати сталий розвиток, збереження та раціональне управління природними ресурсами. В Україні для забезпечення сталого розвитку та впровадження концепції «зеленої» економіки необхідне подальше вдосконалення правових, організаційних та фінансових механізмів державного стимулювання зелених інвестицій у перспективні, екологічно чисті галузі економіки [8].

Ураховуючи ресурсну та енергетичну залежність України, де екологічно шкідливі технології використовуються на застарілих підприємствах, поступову заміну «коричневої» промислової економіки на нову «зелену» слід розглядати як

стратегічний пріоритет, який дає можливість зміцнення національної безпеки в найближчі десятиліття. Кластери «зеленої» енергетики можуть стати практичним рішенням проблеми дефіциту палива в Україні та фіскального тягара «зелених» тарифів. Розвиток парків «зеленої» енергетики в західних регіонах України за польським зразком може відбуватися без перешкод. Розвиток кластерів «зеленої» енергетики може сприяти зміцненню енергетичної безпеки України та зменшенню викидів парникових газів [9].

Роль держави у «зеленій» економіці полягає в наданні підтримки розвитку вказаного напрямку економіки, водночас усуваючи перешкоди, які можуть стримувати реалізацію такого переходу. Екологічні послуги та вплив органічного сільського господарства включають покращену якість ґрунту, зменшення викидів та високу якість води. Розроблення державної політики може підтримувати вказані переваги через встановлення фіскальних механізмів, таких як оплата екосистемних послуг. Формування раціональної політики може забезпечити більш привабливе інвестиційне середовище для сектору за допомогою позик під низькі відсотки, державно-приватного партнерства [31], сприяння інвестиційним можливостям. Держава може сприяти створенню «зелених» секторів, підтримуючи доступ до ринків, демонструючи громадськості підтримку органічних продуктів [32].

У сфері формування та впровадження політики розвитку «зеленої» економіки держава виконує багатогранну роль. Однією з основних функцій є розроблення та введення в дію законодавчих норм, які спрямовані для сприяння впровадження «зелених» технологій. Перспективними підходами державної політики розвитку «зеленої» економіки слід розглядати низку ініціатив, зокрема стимули для просування відновлюваних джерел енергії, створення механізмів ціноутворення на викиди вуглецю та впровадження програм екологічного маркування. Розробляючи відповідні законодавчі акти, держава створює правові основи, необхідні для заохочення та регулювання сталої практики в різних галузях. Стимули відновлюваної енергії, наприклад, можуть передбачати податкові пільги або субсидії, щоб зробити джерела «зеленої» енергії більш економічно

життєздатними для суб'єктів господарювання. Механізми ціноутворення на вуглець можуть передбачати створення економічних стимулів для скорочення викидів. Програми екологічного маркування інформують споживачів про вплив продукції на навколишнє середовище, надаючи їм можливість робити екологічно свідомий вибір.

Ефективне державне регулювання має вирішальне значення для забезпечення дотримання екологічних стандартів і сприяння екологічним практикам у галузях. Державна політика має спрямовуватися на розроблення та забезпечення дотримання правил, в яких встановлюються обмеження на забруднення, використання ресурсів і викиди зокрема. Ці нормативні акти сприяють тому, щоб підприємства та галузі несли відповідальність за свій вплив на навколишнє середовище. Ефективне регулювання не лише потребує дотримання екологічних стандартів, а й заохочує інновації, сприяючи конкуренції у розробленні екологічно чистих технологій і практики.

Державне управління відіграє вирішальну роль у сприянні міжвідомчій співпраці, що передбачає координацію та співпрацю між різними державними органами, кожен зі своїми обов'язками та функціями, для забезпечення спільних зусиль у просуванні «зеленого» економічного розвитку, узгодженні цілей та стратегій. Необхідне налагодження комунікації та співпраці між різними органами державної влади, усуваючи розриви та запобігаючи дублюванню функцій. Така співпраця є системною для створення цілісного та ефективного підходу державної політики до «зеленого» економічного розвитку, який враховує екологічні, економічні та соціальні аспекти сталого розвитку.

Залучення широкого кола заінтересованих сторін має ключове значення для розроблення комплексних стратегій, які стосуються різноманітних сфер та інтересів. Держава взаємодіє з підприємствами, організаціями громадянського суспільства, науковими установами та іншими заінтересованими сторонами, щоб зібрати інформацію та досягти консенсусу. Підприємства можуть надати цінну інформацію про виклики та можливості переходу до «зеленої» економіки, тоді як організації

громадянського суспільства можуть контролювати процеси вирішення екологічних і соціальних проблем. Держава створює платформи для діалогу, консультацій і співпраці, даючи змогу заінтересованим сторонам брати участь в ухваленні рішень.

Держава відповідає за розподіл фінансових ресурсів для підтримки досліджень і розробок у сфері «зелених» технологій та надання фінансових стимулів для сталих проєктів. Розподіл бюджетних коштів є стратегічним інструментом для просування перспективних напрямів порядку денного державної політики розвитку «зеленої» економіки. Органи державної влади виділяють кошти дослідницьким установам, закладам вищої освіти та приватним підприємствам, які здійснюють розробку «зелених» технологій. Ці інвестиції є важливими для стимулювання інновацій і розроблення нових, більш стійких технологій. Фінансові стимули, такі як гранти, податкові пільги або субсидії, надаються підприємствам і окремим особам, щоб заохотити впровадження екологічних практик. Наприклад, підприємства можуть отримати гранти на впровадження енергоефективних технологій або розвиток більш чистих виробничих процесів.

Держава здійснює прямі інвестиції в проєкти «зеленої» інфраструктури як частину свого зобов'язання просувати «зелену» економіку. Ці інвестиції охоплюють такі ініціативи, як системи громадського транспорту та установки отримання чистої енергії. Держава контролює планування, фінансування та виконання проєктів, які сприяють зменшенню викидів парникових газів, підвищенню енергоефективності та покращенню можливостей громадського транспорту. Інвестиції в громадський транспорт зменшують залежність від викопного палива, тоді як інвестиції в установки отримання чистої енергії розширюють використання відновлюваних джерел енергії, сприяючи досягненню цілей сталого розвитку. Державні інвестиції в проєкти «зеленої» інфраструктури не тільки сприяють економічному зростанню, а й посилюють захист навколишнього середовища та підвищують якість життя громадян.

Загалом ключова роль державного управління в «зеленому» економічному розвитку охоплює формування та

впровадження відповідної політики, інституційну координацію та розподіл ресурсів. Завдяки законодавчій базі, регулятивним заходам, міжвідомчій співпраці, залученню заінтересованих сторін, розподілу бюджету та державних інвестицій держава має значний вплив на формування траєкторії сталого та екологічно відповідального економічного розвитку. Дії держави мають далекосяжні наслідки для балансу між економічним зростанням і збереженням навколишнього середовища, що робить їхню роль ключовою у вирішенні нагальних глобальних викликів.

Висновки та напрями подальших досліджень.

Державна політика розвитку «зеленої» економіки в Україні є ключовим інструментом для сталого розвитку країни, збереження природних ресурсів та зниження негативного впливу на довкілля. Проведений аналіз досліджень підтверджує, що «зелена» економіка має значний потенціал для стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць та покращення якості життя громадян. Проте успішна реалізація державної політики «зеленої» економіки стикається з деякими викликами та перешкодами. Недостатня фінансова підтримка, нестабільність регуляторного середовища, відсутність екологічної свідомості та залучення громадськості, технологічні виклики та недостатність кваліфікованих кадрів потребують уваги та активних заходів з боку держави та всіх заінтересованих сторін.

Перспективними напрямками державної політики розвитку «зеленої» економіки є забезпечення стабільного та прозорого регуляторного середовища, залучення інвестицій і фінансових ресурсів у «зелені» проекти, просування «зелених» ініціатив, розвиток інновацій та технологій, а також забезпечення належної підготовки і підтримки кваліфікованих кадрів у «зелених» сферах. Посилення зусиль у реалізації зазначеного сприятиме її збалансованому зростанню, мінімізації шкоди довкіл्लю та зростанню якості життя населення. Держава, суб'єкти господарювання, наукова спільнота та громадянське суспільство мають співпрацювати та об'єднувати зусилля для досягнення загальної мети – створення екологічно збалансованого, стабільного та процвітаючого майбутнього для

України. Надалі у дослідженнях слід зосередити увагу на шляхах адаптації ринку праці до кваліфікаційних вимог у сфері «зеленої» економіки.

Список використаних джерел

1. Сич К., Бугайчук В., Грабчук І. Тенденції та перспективи розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-48>.
2. Маковоз О. С., Передерій Т. С. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. Європейський вектор модернізації економіки : креативність, прозорість та сталий розвиток: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. Харків : ФОП Панов А. М., 2018. С. 159–168.
3. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена» економіка» : сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 75–83.
4. Івашура А. А. Сучасні тенденції розвитку «зеленої» економіки в умовах глобалізації та мінімалістичного руху : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 113 с.
5. Латинін М., Біловіцька Ю. Теоретичні підходи до функціонування механізмів державної політики сталого розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Науковий вісник : Державне управління*. 2022. № 1(11). С. 74–91. DOI : [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-74-91](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-74-91).
6. Зінчук Т., Паламарчук Т., Усюк Т. Діалектика розвитку «зеленої» економіки в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-86>.
7. Зварич Р., Масна О., Рівіліс І. Методологічні засади формування концепції «зеленої» економіки. *Вісник Економіки*. 2022. № 4. С. 131–144.
8. Bondarenko V., Pokyncherda V., Pidvalna O., Kolesnyk T., Sokoliuk S. Green Economy as a Prerequisite for Sustainable Development : Analysis of International and Ukrainian Experience. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. № 1(12). P. 221–221.
9. Yermakov O., Kostetska I. Environmental Challenges of The Green Economy : Case of Ukraine. *IOP Conference Series : Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2022. № 1(1111). P. 012002.
10. Khoshnava S. M., Rostami R., Zin R. M., Štreimikiene D., Yousefpour A., Strielkowski W., Mardani A. Aligning the criteria of green economy (GE) and sustainable development goals (SDGs) to implement sustainable development. *Sustainability*. 2019. № 11. P. 4615.
11. Jafino B. A., Walsh B., Rozenberg J., Hallegatte S. Revised Estimates of the Impact of Climate Change on Extreme Poverty by 2030. 2020. Working Paper № 9417. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34555/RevisedEstimates-of-the-Impact-of-Climate-Change-on-Extreme-Poverty-by-2030.pdf> (last accessed : 14.09.2023).
12. Working on a warmer planet : The impact of heat stress on labour productivity and decent work. Geneva : ILO, 2019. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_711919.pdf (last accessed : 14.09.2023).
13. Intergovernmental Panel on Climate Change. Regional Fact Sheet – Europe. Sixth Assessment Report, 2021. URL : https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/factsheets/IPCC_AR6_WGI_Regional_Fact_Sheet_Europe.pdf (last accessed : 14.09.2023).
14. Sanchez-Reaza J., Ambasz D., Djukic P. Making the European Green Deal Work for People : The Role of Human Development in the Green Transition. Washington, 2023. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/39729> (last accessed : 14.09.2023).
15. Directive of the European Parliament and of the Council on Renewable Energy. Brussels : European Commission, 2018. URL : <https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/> (last accessed : 14.09.2023).
16. Atkinson R., Muro M., Whiton J. The case for growth centers : How to spread tech innovation across America. Washington, DC : Brookings Metro Program, 2019. 94 p.
17. Moreno R., Ocampo-Correa D. The Ability Of European Regions To Diversify In Renewable Energies : The Role Of Technological Relatedness. *Research Policy*. 2022. № 51(5). DOI : <https://doi.org/10.1016/j.respol.2022.104508>.

18. Fratesi U., Rodríguez-Pose A. The Crisis and Regional Employment in Europe : What Role for Sheltered Economies? *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 2016. № 9(1). P. 33–57. URL : <https://EconPapers.repec.org/RePEc:oup:cjres:v:9:y:2016:i:1:p:33-57> (last accessed : 14.09.2023).
19. Merino-Saum A., Baldi M. G., Gunderson I., Oberle B. Articulating natural resources and sustainable development goals through green economy indicators : A systematic analysis. *Resources, Conservation and Recycling*. 2018. № 139. P. 90–103.
20. Loiseau E. et al. Green economy and related concepts : An overview. *Journal of Cleaner Production*. 2016. № 139. P. 361–371.
21. Sun Y., Cui Y. Analyzing urban infrastructure economic benefit using an integrated approach. *Cities*. 2018. № 79. P. 124–133.
22. Danish, Zhang, J. W., Hassan, S. T., Iqbal, K. Toward achieving environmental sustainability target in Organization for Economic Cooperation and Development countries : The role of real income, research and development, and transport infrastructure. *Sustainable Development*. 2020. № 28. P. 83–90.
23. Granqvist H., Grover D. Distributive fairness in paying for clean energy infrastructure. *Ecological Economics*. 2017. № 126. P. 87–97.
24. Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth. A report of the Working Group on Decoupling to the International Resource Panel. UNEP, 2011. URL : <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/9816;jsessionid=B241B5E41C09B56573EDF06192F66AAC> (last accessed : 14.09.2023).
25. Khoshnava S. M. et al. Contribution of green infrastructure to the implementation of green economy in the context of sustainable development. *Sustainable Development*. 2020. № 1(28). P. 320–342.
26. Söderholm P. The green economy transition : the challenges of technological change for sustainability. *Sustainable Earth*. 2020. № 3(6). P. 1–11.
27. Zhang L., Xu M., Chen H., Li Y., Chen S. Globalization, Green Economy and Environmental Challenges : State of the Art Review for Practical Implications. *Frontiers in Environmental Science*. 2022. № 10. P. 1–9.
28. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Офіційний вебпортал United Nations Development Programme (UNDP). URL : https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення : 14.09.2023).
29. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення : 14.09.2023).
30. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення : 14.09.2023).
31. Круглов В. В., Стадник В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 2(57). С. 78–84.
32. Green economy options for Ukraine : Opportunities for organic agriculture. United Nations Environment Programme, 2018. URL : <https://www.green-economies-eap.org/resources/Ukraine%20OA%20ENG%2027%20Jun.pdf> (last accessed : 14.09.2023).

References

1. Sych, K., Bugaychuk, V., & Grabchuk, I. (2021). Tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku «zelenoyi» ekonomiky v Ukrayini [Trends and prospects of green economy development in Ukraine]. *Economy and Society*, 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-48> [in Ukrainian].
2. Makovoz, O. S., & Perederii, T. S. (2018). Zelena ekonomika yak zaporuka staloho rozvytku [Green economy as a key to sustainable development]. Yevropeiskyi vektor modernizatsii ekonomiky: kreatyvnyist, prozorist ta stalyy rozvytok [The European vector of economic modernization: creativity, transparency and sustainable development]. (L. L. Kalinichenko Ed.). Kharkiv, pp. 159–168. [in Ukrainian].
3. Borovik, Y. T., Elagin, Y. V., & Polyakova, E. N. (2020). «Zelena» ekonomika»: sutnist',

- pryntsyty, perspektyvy dlya Ukrayiny [Green economy: essence, principles, prospects for Ukraine]. *The bulletin of transport and industry economics*, 69, 75–83. [in Ukrainian].
4. Ivashura, A. A. (2022). Suchasni tendentsiyi rozvytku «zelenoyi» ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi ta minimalistychnoho rukhu [Modern trends in the development of the «green» economy in the conditions of globalization and the minimalist movement]. Kharkiv: KHNEU im. S. Kuznetsya [in Ukrainian].
 5. Latynin, M., & Bilovitska, Y. (2022). Teoretychni pidkhody do funktsionuvannya mekhanizmiv derzhavnoyi polityky staloho rozvytku «zelenoyi» ekonomiky v Ukrayini [Theoretical approaches to the functioning of mechanisms of state policy of sustainable development of «green» economy in Ukraine]. *Scientific Herald: Public Administration*, 1(11), 74–91. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-74-91](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-74-91) [in Ukrainian].
 6. Zinchuk, T., Palamarchuk, T., & Usiuk, T. (2022). Dialektyka rozvytku «zelenoyi» ekonomiky» v umovakh hlobalizatsiyi [Dialectics of the green economy development in the context of globalization]. *Economy and Society*, 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-86> [in Ukrainian].
 7. Zvarych, R., Masna, O., & Rivilis, I. (2022). Metodolohichni zasady formuvannya kontseptsiyi «zelenoyi» ekonomiky [Methodological principles of the formation the concept of green economy]. *Herald of Economics*, 4, 131–144. [in Ukrainian].
 8. Bondarenko, V., Pokynchereda, V., Pidvalna, O., Kolesnyk, T., & Sokoliuk, S. (2023). Green Economy as a Prerequisite for Sustainable Development: Analysis of International and Ukrainian Experience. *European Journal of Sustainable Development*, 12(1), 221. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p221> [in English].
 9. Yermakov, O., & Kostetska, I. (2022). Environmental Challenges of The Green Economy: Case of Ukraine. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. IOP Publishing, 1(1111), 012002 [in English].
 10. Khoshnava, S. M., Rostami, R., Zin, R. M., Štreimikiene, D., Yousefpour, A., Strielkowski, W., & Mardani, A. (2019). Aligning the criteria of green economy (GE) and sustainable development goals (SDGs) to implement sustainable development. *Sustainability*, 11, 4615. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11174615> [in English].
 11. Jaffno, B. A., Walsh, B., Rozenberg, J., & Hallegatte, S. (2020). Revised estimates of the impact of climate change on extreme poverty by 2030. The World Bank. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34555/RevisedEstimates-of-the-Impact-of-Climate-Change-on-Extreme-Poverty-by-2030.pdf> [in English].
 12. ILO. (2019). Working on a warmer planet: The impact of heat stress on labour productivity and decent work. Geneva. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_711919.pdf [in English].
 13. Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). Regional Fact Sheet – Europe. Sixth Assessment Report. Retrieved from https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/factsheets/IPCC_AR6_WGI_Regional_Fact_Sheet_Europe.pdf [in English].
 14. Sanchez-Reaza, J., Ambasz, D., & Djukic, P. (2023). Making the European Green Deal Work for People: The Role of Human Development in the Green Transition. Washington. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/39729> [in English].
 15. European Commission. (2018). Directive of the European Parliament and of the Council on Renewable Energy. Brussels: European Commission. Retrieved from <https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/> [in English].
 16. Atkinson, R., Muro, M., & Whiton, J. (2019). The case for growth centers: How to spread tech innovation across America. Washington, DC: Brookings Metro Program [in English].
 17. Moreno, R., & Ocampo-Corrales, D. (2022). The Ability Of European Regions To Diversify In Renewable Energies: The Role Of Technological Relatedness. *Research Policy*, 51(5). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2022.104508> [in English].
 18. Fratesi, U., & Rodríguez-Pose, A. (2016). The Crisis and Regional Employment in Europe: What Role for Sheltered Economies? *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 9(1), 33–57. Retrieved from <https://EconPapers.repec.org/RePEc:oup:ejrcs:v:9:y:2016:i:1:p:33-57> [in English].
 19. Merino-Saum, A., Baldi, M. G., Gunderson, I., & Oberle, B. (2018). Articulating natural resources and sustainable development goals through green economy indicators: A systematic analysis. *Resources, Conservation and Recycling*, 139, 90–103. [in English].

20. Loiseau, E. et al. (2016). Green economy and related concepts : An overview. *Journal of Cleaner Production*, 139, 361–371. [in English].
21. Sun, Y., & Cui, Y. (2018). Analyzing urban infrastructure economic benefit using an integrated approach. *Cities*, 79, 124–133. [in English].
22. Danish, Zhang, J. W., Hassan, S. T., & Iqbal, K. (2020). Toward achieving environmental sustainability target in Organization for Economic Cooperation and Development countries : The role of real income, research and development, and transport infrastructure. *Sustainable Development*, 28, 83–90. [in English].
23. Granqvist, H., & Grover, D. (2017). Distributive fairness in paying for clean energy infrastructure. *Ecological Economics*, 126, 87–97. [in English].
24. UNEP. (2011). Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth. A report of the Working Group on Decoupling to the International Resource Panel. Retrieved from <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/9816;jsessionid=B241B5E41C09B56573EDF06192F66AAC> [in English].
25. Khoshnava, S. M. et al. (2020). Contribution of green infrastructure to the implementation of green economy in the context of sustainable development. *Sustainable Development*, 1(28), 320–342. [in English].
26. Söderholm, P. (2020). The green economy transition : the challenges of technological change for sustainability. *Sustainable Earth*, 3(6), 1–11. [in English].
27. Zhang, L., Xu, M., Chen, H., Li, Y., & Chen, S. (2022). Globalization, Green Economy and Environmental Challenges : State of the Art Review for Practical Implications. *Frontiers in Environmental Science*, 10, 1–9. [in English].
28. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. *Ofitsiyni vebportal United Nations Development Programme (UNDP)* [Official web portal United Nations Development Programme (UNDP)]. Retrieved from https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf [in Ukrainian].
29. On the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period until 2030: Law of Ukraine dated February 28 2019, № 2697-VIII. *Ofitsiyni veb-portal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> [in Ukrainian].
30. On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30 2019, № 722/2019. *Ofitsiyni veb-portal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].
31. Kruglov, V. V., & Stadnyk, V. V. (2017). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument rehional'noho rozvytku [Public-Private Partnership as a Tool for Regional Development]. *Theory and Practice of Public Administration*, 2(57), 78–84. [in Ukrainian].
32. United Nations Environment Programme. (2018). Green economy options for Ukraine: Opportunities for organic agriculture. Retrieved from <https://www.green-economies-eap.org/resources/Ukraine%20OA%20ENG%2027%20Jun.pdf> [in English].

STATE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF THE «GREEN» ECONOMY IN UKRAINE: TRENDS AND CHALLENGES

Kruhlov Vitalii

Abstract. The state policy for the development of the green economy is an integral component of Ukraine's sustainable development strategy. This article analyses the current state and trends of the state policy for the development of the green economy in Ukraine, with a focus on key challenges faced by this sector. The purpose of the article is to analyze the challenges of implementing the state policy for the development of the green economy in Ukraine and

identify the main trends and prospective directions for its implementation. The study explores the role of the green economy in stimulating sustainable economic growth, ensuring energy efficiency, developing renewable energy sources, and reducing harmful emissions. An analysis is conducted on the direction of specific domestic strategic legislative acts and the potential for state support aimed at expanding green initiatives. Special attention is given to identifying problems such as insufficient funding, regulatory environment instability, and limited public participation. Strategic recommendations are proposed to improve state policy and address contemporary challenges. Emphasis is placed on the importance of strengthening cooperation between the public sector, business entities, the scientific community, and civil society for the effective implementation of green strategies and the achievement of sustainable development. Key directions of the green economy are identified, including ensuring a stable regulatory environment, attracting investments and financial resources for green projects, promoting green initiatives, developing innovations and technologies, and providing proper training and support for qualified personnel in the field of the green economy. Further implementation of the green economy will contribute to balanced economic growth and an improved quality of life for citizens, ensuring an environmentally balanced future for Ukraine.

Key words: green economy, state policy, sustainable development, digital transformation, energy conservation, labor market.